

Örgün ve Yaygın Eğitimde

Özel Gereksinimsiz Topluma Destek Eğitimi

Öneri

Diyarbakır Eğitimi İzleme ve Reform Girişimi

DİERG

www.dierg.org

Nisan 2022, Diyarbakır

Öneri Notu

Örgün ve Yaygın Eğitimde

“Özel Gereksinimsiz Topluma Destek Eğitimi”

Telif Hakkı: Tüm hakları saklıdır. Bu eser kaynak gösterilmek suretiyle ticari amaçlar dışında her türlü boyut ve formatta taşınabilir, bastırılabilir, dağıtılabilir, içeriği kullanılabilir.

İletişim: diergiletisim@gmail.com

Özel Gereksinimsiz Topluma Destek Eğitimi Müfredatta Yerini Almalı

Özel gereksinimi olmayan bireyler bu öneri notunda “*özel gereksinimsiz toplum*” olarak belirtilmiştir.

Türkiye Ulusal Veri Tabanı'nda %27'si 0-21 yaş, %36'sı 22-49 yaş ve %37'si ise 50-64 yaş arasındaki engelli bireyin sayısı yaklaşık 1,6 milyon olarak verilse de; gerçekte bu sayının nüfusun %13'üne karşılık gelen 9 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu yüksek sayıya rağmen özel gereksinimli bireylerin günlük hayatta görünürlüğünde ve iş yaşamına katılımında mekân içi ve dışı fiziki koşulların uygunluğu, eğitim, sosyal ve sportif faaliyetlerinde eksiklikler mevcuttur. Özellikle özel ve devlet okullarına kabul edilmelerine dair güçlükler sürmektedir.

Diyarbakır Eğitimi İzleme ve Reform Girişimi (DİERG), Milli Eğitim Bakanlığı'na özel gereksinimli olarak nitelenmeyen bireylere özel gereksinimi olan bireylerle her alanda birlikte yaşamının gerektirdiği becerileri edindirmeyi ve geliştirmeyi sağlayıcı destek eğitim programı önermektedir. Önerilen destek eğitim programı sayesinde özel gereksinimi olmayan bireylerin özel gereksinimli bireylere dair bilgi, yaklaşım ve tutumuna yansımış olumsuzlukları gidermekte önemli işlevi olabilecektir.

Özel gereksinimli birey; hastalık, kaza, sendrom gibi çeşitli nedenlerle, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından, akranları ile beklenen düzeyde farklılıklar gösteren bireydir ve bu farklılıklardan bazıları şöyledir:

- Albinizm
- Diabet
- Bedensel Yetersizlik ve Ortopedik Yetersizlik
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
- Dil ve Konuşma Güçlüğü: Artikülasyon-sesletim bozukluğu; kekemelik, takipemi; ses kısıklığı ya da kaybı; apraksi; dizartri
- Duygu ve Davranış Bozukluğu: Yönetim Bozukluğu, Kişilik Problemi, Olgunlaşma, Sosyalleşmiş Suçluluk
- Görme Yetersizliği
- İşitme Yetersizliği
- Kısa ya da uzun boyluluk
- Öğrenme Güçlüğü (Disleksi, Disgrafi, Diskalkuli)
- Süreç Hastalığı: Epilepsi, hipoglisemi ve ketoasidoz, kan hastalıkları, kalp damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, sinir sistemi hastalıkları, HIV
- Serebral Palsili Bireyler
- Motor Hareket bozuklukları
- Üstün ve Özel Yetenek
- Yaygın Gelişimsel Bozukluk
- Zihinsel Yetersizlik (Hafif, Orta ya da Ağır): Zekâ geriliği, Otizm, Down Sendromu, Rett Sendromu, Çocuk Dezintegratif Bozukluğu, Atipik Otizm, Asperger Sendromu, Fenilketonüri

Özel Eğitim nedir?

Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir.

Yasalar ve Haklar

- Özel gereksinimli bireylerle ilgili yasalar ve haklar:
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu
- Anayasa Hukuku Çerçevesinde Engelli Hakları
- İş Hukuku Çerçevesinde Engelli Hakları
- Medeni Hukuk Çerçevesinde Engelli Hakları
- Ceza Hukuku Çerçevesinde Engelli Hakları

Toplumda Özel Gereksinimli Birey Olmak

Toplumun bir gerçeği olan özel gereksinimli bireylere karşı yerleşik yanlış ve eksik bilgilerden, kanılardan, önyargılardan ve olumsuz tutumların değişmesi ancak eğitim sayesinde sağlanabilir. Çevresinde özel gereksinimli birey olsun olmasın; öğrenciyi özel gereksinimli bireylerin farkına vardırıcı ve doğru tutum öğretici içeriğe sahip bir dersi ve yaklaşımı ne kadar erken görürse mevcut önyargılardan daha az etkilenecektir. Toplumda, eğitimde ve iş alanında özel gereksinimli bireylerin özgürce ve fırsat eşitliği ile aldığı yeri artırmak ve kalıcılaştırmak gerekmektedir. Özel gereksinimli bireylerin hayatını kolaylaştırıcı, onlara doğru ve sağlıklı yaklaşımı diğer öğrencilere benimsetebilecek derslerin ilkokuldan itibaren müfredatta eklenmesi gerekmektedir.

'Özel Gereksinimliliğe Yaklaşım Eğitimi' Müfredatta Yerini Almalı

Özel gereksinimli bireyi fark etme, hitap etme, eşlik etme, iletişim kurma, destek teknolojik araç ve gereçleri tanıma, kullanılmasına yardımcı olma akademik bilgi, gözlem ve pratik gerektiren süreçlerdir. Bu bilgi ve deneyimi diğer öğrencilere aktarmak için mevcut evrensel birikime

- İlkokulun 3. ve 4. sınıflarında Hayat Bilgisi dersinin bir ünitesinde yer verilebilir.
- Kapsamlı bilgi ve destek becerisi ise ortaokullarda zorunlu ders yoluyla öğrencilere kazandırılabilir.
- Bu derse örgün ve yaygın eğitimde süreklilik sağlanması için ortaöğretimde, meslek edindirme kursları, hayat boyu öğrenme ve üniversitelerde de en az bir dönemlik olmak üzere içeriği zenginleştirilerek bu derse yer verilebilir. Eğitim Fakültelerinde verilen özel eğitim dersi üniversitelerin diğer birimlerinde de yerini alabilmelidir. Dahası, her kademede bu derse özel gereksinimli bireylerin sorunlarını tespit edici ve çözücü uygulayıcı içerikler de kazandırılabilir.

Müfredatta Yer Alış

'Özel gereksinimin türü, derecesi, nedenleri, özellikleri, onların diğer insanlar ile iletişim talebinde bulunma biçimleri, diğer insanların onlarla iletişime geçme biçimleri' gibi birçok başlık bu dersin içeriğini doldurabilir ve yıldan yıla dersi zenginleştirilebilir.

Akranlar Aracılığı ile Toplumsal Kazanım

Bu ders aracılığıyla sadece akran desteği değil, aynı zamanda akranlarının okulda kazandıkları bilgi ve tutumun okul dışındaki her ortamda bilinir, görünür ve baskın olması sağlanabilir. Böylece bu belirgin problem alanında bilinci artırma, güçlendirme, olağanlaştırma ve yaygınlaştırma daha kolay sağlanabilir.

Özel gereksinimli bireylerle ilgili yasalar ve hakların yanı sıra, 27288 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 8. maddesindeki birkaç bend önerilen dersin dayanağı olarak kabul edilebilir:

Madde 8

Bilinçlendirme

1. Taraf Devletler, aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için acil, etkin ve uygun tedbirleri almayı taahhüt eder:

(a) Aile dahil toplumun her kesiminde engellilere yönelik bilinci arttırmak ve engellilerin hakları ve insanlık onurlarına saygı duyulmasını teşvik etmek;

(b) Yaşamın her alanında engellilere yönelen klişeler, önyargılar, incitici uygulamalar ile cinsiyet ve yaş temelli ayrımcı davranışlarla mücadele etmek;

(c) Engelli bireylerin kapasiteleri ve katkılarına ilişkin bilinç yaratmak.

2. Bu amaca yönelik tedbirler aşağıdakileri içermektedir:

(a) Toplumda bilinç yaratmaya yönelik etkin kampanyaların tasarlanması, başlatılması ve sürdürülmesi:

(i) Engelli bireylerin haklarının kabul edilebilirliği konusunda toplumun eğitimi;

(ii) Engellilere yönelik olumlu yaklaşımların ve toplumsal bilincin artırılması;

(iii) Engelli bireylerin becerileri, meziyetleri ve yeteneklerinin işyerlerine ve iş piyasasına katkısının toplumca tanınmasını teşvik etmek;

(b) Erken yaştan itibaren tüm çocukların eğitim sisteminin her aşamasında engelli bireylerin insan haklarına saygıyla yaklaşmasını teşvik etmek;

(d) Engellilere ve haklarına ilişkin bilinci artırıcı eğitim programlarını desteklemek.

Bir diğer öneri olarak; diğer canlıların hakları ve insanlar tarafından şiddete uğramaması odaklı bir ders olarak planlanabilir.